

Karmen Farkaš

SLOBODAN BENKOVIĆ BOČ

„Ovo govorenje od danas davno je bilo zapisano. Je li krivo sjećanje? Je li kriv taj sanjarski svijet moždanih brazda ili je u tom suština ljepote? Ljepotnost njena ...“

Boč, 1986.

Slobodan Benković Boč rođen je 1943. godine u Zagrebu, a umro 2005. u Novom Marofu. Srednjoškolsko obrazovanje i Pedagošku akademiju, likovni odjel, završio je u Čakovcu, a na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti, 1971. godine diplomirao je grafiku u klasi prof. Marijana Detonija. Dugi niz godina radio je kao profesor likovne kulture u Srednjoškolskom centru Čakovec, Gimnaziji Čakovec, te tehnologije, crtanja i dekorativnog slikanja u Graditeljskoj školi u Čakovcu. Samostalno je izlagao više puta te je sudjelovao i na brojnim skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Prva samostalna izložba bila mu je u Muzeju Međimurja u Čakovcu 1979. godine, a posljednja 2004. pa nije slučajnost da se ovom retrospektivom Benković ponovno vraća u prostor koji ga prati tijekom cijelog njegovoga stvaralačkog vijeka.

Postavio je sljedeće samostalne izložbe:

Muzej Međimurja Čakovec, 1979., 1985., 2004.

Centar za kulturu Čakovec, 1990., 1993., 1999.

Međimurska banka Čakovec, 1988.

Graditeljska škola Čakovec, 1997.

Ekonomska škola Čakovec, 1994.

Galerija Kavran Čakovec

Dječji vrtić Čakovec

Hotel „Minerva“ Varaždinske Toplice, 1988.

Galerija Koprivnica, 1993., 1995.

Osnovna škola Novi Marof, 1995.

Skupne izložbe:

Čakovec, Varaždin, Koprivnica, Osijek, Zagreb, Banja

Luka, Zalaegerseg

Bio je član HDLU-a u Zagrebu i Međimurju.

Retrospektivna izložba Slobodana Benkovića Boča, otvorena 4. listopada 2019. godine prvo je predstavljanje javnosti slikara, u različitim fazama stvaralaštva, nakon njegove smrti. Zbog toga je ona svojevrsni hommage, sjećanje na umjetnika i profesora koji nas je zadužio svojim bogatim

nadahnućem. Mnoge generacije učenika koje je uvodio u svijet vizualnih umjetnosti pamte ga po metodama poučavanja koje su bile daleko od propisanih konvencionalnih normi. S malo riječi, promišljeno, vodi zanimljive likovne radionice i male performanse.

Boč je na retrospektivnoj izložbi predstavljen u različitim fazama i tehnikama. Neke slike već su poznate publici, no neke se predstavljaju prvi put. Grafičar po struci, Benković naglašava crtež kao temelj svoje likovnosti, a zatim ga oplemenjuje pigmentom koji je reduciran, diskretan. Koristi različite tehnike; pastel, kreda, ugljen, akvarel, ulje, te kombinaciju navedenih materijala. Težio je crtačkom perfekcionizmu i ekspresiji linije. Motivi su mu uglavnom pejzaži, omiljene vrbe, obale uz Dravu, Bednju i Plitvicu, mrtve prirode, osobito motivi cvijeća, ljudska lica kao maske, imaginarne figure, geometrizirani, apstraktni oblici.

Crtež kao temelj likovnih umjetnosti postaje osnovicom i Benkovićeva slikarstva. U crtežima i slikama često se uočava format i kadar na bijeloj plohi koji je kaligrafski iscrtan na rubovima. Benković voli kadriranje i ručno obrubljene formate što daje posebnu draž i intimnost slikama. Unutar zadanog, zatvorenog kadra počinje ekspresija crta i boja; konturne, opisne, po toku svih smjerova i kretanja, po karakteru tanke, debele, isprekidane, brze, duge, kratke, tamne, svijetle, vijugave... Bezbrojne su linearne varijacije kojima pratimo umjetnikov svjestan trag, impuls i unutarnji karakter brzog i energičnog crtača. Jasne konture često prati kjaroskuro, koji obris pretvara u meke i nejasne obrise. Sjenčanjem ne stvara volumen na slici, ostaje vjeran plošnom, modernističkom, dvodimenzionalnom, što je pravilo i kod europskih umjetnika prve polovice XX. stoljeća. Crtež postaje kostur same slike koju gradi u duhu grafike. Iako stvara sinergiju linije i boje, između ta dva medija, vidi se njegova odanost liniji. To postaje još jasnije ako pogledamo omiljeni mu motiv vrba u čitavoj seriji 1985. godine ili neka nedovršena platna u kojima samo ugljenom izvodi konture, a boje još nema. Vrlo lijepo prilagođava tehniku motivima. Oni, bez obzira ostaju li u crno-bijeloj ili kolorističkoj inačici, kreću se od stiliziranog i asocijativnog prema krajnjoj redukciji figure, sve do potpune apstrakcije. U kompozicijskoj zakonitosti stroga simetrija često ustupa mjesto pomaknutoj ravnoteži i asimetriji. Pogledajmo njegove vaze sa cvijećem! Gotovo u sezanovskoj maniri pomiče ih od sredine, a svi elementi ostaju plošno prikazani, bez težnje k volumenu. Asimetričnost mu ide do samog zlatnog reza. To stvara dinamičnost kompozicijskog rasporeda u zadanom kadru. Motiv ima često okomit rast, stremi uvis, oko je usmjereno prema kretanju „vertikale“ što stvara razigranost. Tema nije primarna, često se ponavlja, ali nikad na isti način. Različite su varijacije na istu temu, uostalom, Matis varira svoj „ples“ u raznim kolorističkim kombinacijama. Isto čini i Benković. Preispituje razne mogućnosti crte i boje u temama koje ponavlja kao što su vaze s cvijećem,

vrbe, diptisi i triptisi. Autorova kreativnost praćena je neiscrpnom energijom i velikom žarom koji je zaustavio prerani odlazak.

Format slike je kvadrat koji u zadnjoj fazi mijenja u izduženi oblik pravokutnika, posebnost na prvi pogled daje sam oblik slike koji postaje prepoznatljiv kod Benkovića. Slike koje idu od prepoznatljivih asocijacija prema apstraktnim formama često dobivaju nazive koji zvuče nadrealistički. Crna, bijela i siva nijansa redovito su na platnima koja minimalistički obogaćuje bojom. Iako ne koristi raskošni kolorizam jasno je da su mu omiljene narančasta, žuta, plava, smeđa i crvena. Posebno kombinira narančastu i plavu kao komplementarni kontrast unutar ne-boja, crne i bijele. Narančasta je jaka kao vatra, topla boja koja, iako ju nanosi u mali količinama, daje slici glavni naglasak, dok plava, hladna, kao suprotnost, poput vode smiruje cijelu kompoziciju. Iako se vidi da boju koristi minimalistički, ona je važan element na slici i ponekad ima simbolično značenje. Crvena je vatra, plava je voda, a osim toga ona je i harmoničan sklad na slici. Boja daje naglasak crno-bijelim varijacijama i nimalo nije podređena, već jasno daje svoj važan prinos. Premda grafičar po struci, gotovo lirskim senzibilitetom brzo i maštovito slika. Po boji je ekspresionist, voli pastelne tonove, a estetika igre mu je značajna. Kada stvara skladnu harmoniju boja i linija, ili bira format slike, jasno je vođen estetskim načelima. Zato ne čudi što njegove slike imaju toliko poklonika i kod šireg sloja publike. Uostalom, bio je i predavač dekorativnog slikanja, pa kada raspoređuje slike na zidu vidi se s koliko pažnje i senzibiliteta pristupa tom poslu.

Iako je izgradio prepoznatljiv stil, u pejzažima mu se često osjeća duh melankolije i neobičnih tišina, nanosa boja i linija koje odišu Munchovim ekspresionizmom. Pogledamo li pak Benkovićeva ljudska lica, koja su poput maski, ili poliptišne strukture, pogled nas vuče na Picassov kubizam u kojem su likovi geometrizirani. U odnosu na pozadinu u slici sve djeluje izlomljeno poput razbijenog zrcala.

Posebno mjesto u posljednjoj fazi zauzima poliptišna faza, serija diptiha i triptiha. Čini se kao da jednu sliku ili povezanu cjelinu dijeli u više dijelova, zapravo priča, koje mogu egzistirati svaka za sebe, a zajedno opet čine cjelinu. Prvo uočavamo promjenu formata slike koja postaje izdužena i uska. Upravo taj secesijski format postaje glavno obilježje te stvaralačke faze. U njoj slike namjerno ostavlja bez klasičnih okvira pa se u nekima čini kao da se motiv širi i nastavlja u prostor ambijenta. Motive stavlja u originalan format i njegov prepoznatljiv oblik. Sve odiše vertikalizmom i elegancijom formata. Geometrijsko-apstraktne kompozicije slažu se poput filmskih kadrova koji pričaju svoju priču. Vrhunska usklađenost linija s malo boja, tamnih i svijetlih ploha, poput pozitivna i negativna, daju ritam i sklad cijeloj kompoziciji. U zadnjoj fazi postupno nestaje i zadnji trag boje i ostaje samo

mističnost i tajanstvenost crnog i bijelog. Nestaje boja u triptihu i ostaje tek pitanje života i smrti. Poliptisi ostaju prepoznatljivi u Benkovićevoj umjetnosti kao varijacije savršene kozmičke harmonije i ljepote. Oni su sve što je autor sažeo u liniji, boji i plohi. Oni su Benkovićevo trajanje i dodir s vječnom umjetničkom ljepotom.

Ova retrospektivna izložba Slobodana Benkovića Boča daje presjek različitih faza umjetnikova stvaralaštva i ukazuje na njegov značaj u slikarstvu hrvatskoga sjeverozapada. Pokrovitelji izložbe, Muzej Međimurja Čakovec, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu i Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec, željeli su desetljeće i pol nakon slikareve smrti podsjetiti javnost na umjetnikovu veličinu i diskretnu prisutnost u memoriji njegovih štovatelja.¹

---

¹ Prikaz je izvorno objavljen u katalogu izložbe „Slobodan Benković Boč – Retrospektiva“, Čakovec, 2019., str. 5-6